

Obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, resp. v prvních fázích pouze emisí CO₂, jako jeden z klíčových nástrojů environmentální politiky Společenství pro řešení klimatické změny prochází v současnosti procesem revize, který z velké části odvisí od pozice Evropského parlamentu a Rady jakožto hlavních legislativních orgánů Společenství. S ohledem na časovou náročnost legislativního procesu na komunitární úrovni nebude schvalování změn směrnice EU ETS jednoduchou záležitostí. Na druhé straně, současná roztržičnost národních úprav podkopává možnost snižovat emise skleníkových plynů efektivním způsobem z hlediska mezních nákladů. Jako nejcitlivější a nejvíce problematická oblast se jeví počátečné přidělování povolenek jednotlivým provozovatelům zařízení. Z novelizačního návrhu na změnu směrnice EU ETS lze usuzovat, že nejen Komise, ale i samotné členské státy si uvědomují nezbytnost větší harmonizace v této oblasti. Názory jednotlivých členských států na potřebný rozsah sjednocení komunitárního systému obchodování se však různí. Harmonizační úsilí Komise, kterým se snaží reagovat na negativní zkušenosti s nadměrným přidělováním povolenek ze strany některých členských států, nicméně, neřeší problém politických tlaků v pozadí tvorby národních alokačních plánů. Vzhledem k rozsáhlému prostoru pro uvážení, který směrnice EU ETS členským státům poskytuje, by právě ony měly být iniciátory změn. Nevyváženost zkušeností s tímto ekonomickým nástrojem mezi jednotlivými členskými státy se negativním způsobem odráží i na jejich postoji k tomuto mechanismu a celkovém přesvědčení o vhodnosti volby řešit problémy změny klimatu tímto způsobem. Ačkoliv komunitární systém pro obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů lze považovat za celosvětově největší systém tohoto typu, který může být jasným příkladem pro ostatní smluvní strany Protokolu o připravenosti Společenství jako celku plnit své závazky z Kjóta, nelze opomíjet skutečnost, že samotné obchodování není jediným řešením v boji proti klimatické změně. Rovněž tzv. klimatický balíček z ledna 2008 nasvědčuje tomu, že i když obchodování s povolenkami hraje důležitou roli mezi instrumenty ekologické politiky Společenství při dosahování konečného cíle v podobě požadovaného snížení emisí skleníkových plynů, není řešením jediným. Do budoucna se očekává orientace environmentální politiky Společenství zejména na snižování energetické náročnosti, kde potenciál není dosud využíván na maximum. Dalšími prioritami se stalo zvýšení podílu využití obnovitelných zdrojů energie a podpora technologií na zachycování a geologické uskladňování oxidu uhličitého.

Na globální úrovni se Společenství projevuje jako aktivní účastník mezinárodních jednání o budoucí dohodě, jež by měla nanovo vymezit vynutitelné závazky pro jednotlivé státy, jejichž produkce emisí skleníkových plynů je z hlediska celosvětové produkce těchto plynů nejvyšší. Na druhé straně, panující nejednotnost mezinárodního společenství ohledně relevantních ukazovatelů pro vytyčení konkrétních závazků předznamenává komplikovanost procesu přijímání takovéto dohody. Již nyní je například zřejmé, že EU nepodpoří tzv. brazilský návrh, podle kterého by měl být zohledněn historický podíl rozvinutých států na současné koncentraci skleníkových plynů v atmosféře, neboť v tomto případě by požadavky z toho plynoucí mohly znamenat podstatnou zátěž pro některé tzv. staré členské státy (jako příklad lze uvést zejména Spolkovou republiku Německo). Jako přijatelnější řešení se jeví ukazovatel, podporovaný rovněž Spojenými státy americkými, který zohledňuje snižování energetické náročnosti a další makroekonomická hlediska. Nicméně, vzhledem na striktní požadavek Spojených států amerických, aby konkrétní závazky byly stanoveny i pro hospodářsky silné rozvojové státy (např. pro Čínu s ohledem na enormní nárůst emisí skleníkových plynů a rychle se rozvíjející čínské hospodářství), které prozatím konkrétní závazky odmítají, bude proces schvalování budoucí dohody poznamenán řadou kompromisů: otázkou zůstává, kdo sleví ze svých požadavků.

Pro Českou republiku byla, stejně jako pro jiné státy, jejichž ekonomiky se v době přijímání Protokolu nacházely v procesu transformace, konstrukce kjótského závazku pro období let 2008 – 2012 příznivá. Nelze však přehlížet dočasnost této situace. Z dlouhodobého hlediska lze očekávat vzrůstající tlak na snižování energetické náročnosti české ekonomiky, neboť stávající vysoké hodnoty mohou být zohledněny nejen na mezinárodní úrovni v případě budoucí dohody s revidovanými kvantifikovanými závazky pro rozvinuté (popř. i rozvojové) státy, ale rovněž v rámci EU v případě nového přerozdělení závazku mezi jednotlivé členské státy. Z hlediska přístupu České republiky k obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů na komunitární úrovni nelze Českou republiku řadit mezi členské státy, které jsou ochotny jít nad rámec požadavků směrnice EU ETS; zohledňovány jsou prozatím zejména národní zájmy, resp. požadavky jednotlivých odvětví průmyslu spadajících pod regulaci směrnice EU ETS. Na druhé straně, tento přístup není ojedinělý. Nicméně, s ohledem na kroky ze strany Komise, projevující se zejména při schvalování národních alokačních plánů, kdy lze do budoucna očekávat, že požadavky se budou dále zpřísnovat, by pro Českou republiku mohlo být přínosem přehodnocení stávající pozice z hlediska na jejich reálných možnostech. Jelikož České republice dosud chybí mnohaleté zkušenosti s využitím

tohoto ekonomického nástroje, inspirací mohou být i fungující národní systémy obchodování s emisními povolenkami vytvořené např. v Nizozemí nebo ve Velké Británii. Pro české provozovatele zařízení, zejména z odvětví energetiky, se dále naskytuje rovněž možnost využít finanční prostředky z fondů EU, které zohledňují realizaci projektů zaměřených na úspory energie,³¹⁷ nebo využití kreditů z realizace projektů zaměřených na snižování emisí skleníkových plynů (v rámci projektů společné realizace nebo mechanismu čistého rozvoje), s nimiž má Česká republika větší zkušenosti mimo jiné i s ohledem na realizované pilotní projekty. Kladně lze hodnotit i investice do projektů zaměřených na geologické zachycování a ukládání oxidu uhličitého,³¹⁸ případně zkušenosti získané z realizace projektů aktivit společné realizace (Activities Implemented Jointly - AIJ) jako pilotní fáze mechanismu společné realizace (realizovány v období 1996 – 2000).³¹⁹